

ГОСПРОЗРАХУНКОВА СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ І ТЕХНІКИ У КНИГОВИДАННІ

Система замовлень-нарядів — одна з найбільш прогресивних систем планування науки і техніки. Вона забезпечує неперервність і комплексність планування на стадіях створення, освоєння та впровадження нової техніки, ефективного використання всіх видів ресурсів для вирішення важливих науково-технічних проблем.

Принцип неперервності знаходить відображення у розробці наскрізних планів для всього періоду виконання окремої теми як об'єкта планування та фінансування на весь комплекс робіт від початку наукових досліджень до серійного виробництва продукції.

Замовлення-наряд на тему містить інформацію про зміст робіт, строки їх виконання, головного виконавця та співвиконавців, обсяги фінансування, підприємства, які організують освоєння, серійне виготовлення продукції і впровадження розробки, масштаби впровадження і гарантований економічний ефект. Така система достатньою мірою реалізує принцип програмного підходу, визначаючи ще на стадії планування необхідні ресурси, зміст і етапи робіт, склад виконавців, кінцеві результати.

Замовлення-наряд — це основний внутрішній документ, що юридично визначає в галузі угоду двох сторін (замовника і головного виконавця, головного виконавця і співвиконавців) про взаємні зобов'язання по всіх видах робіт, передбачених у замовленні-наряді, та служить підставою для їх фінансування і стимулювання.

Основою для відкриття замовлень-нарядів у галузі є постанови і рішення партії та уряду, завдання держпланів економічного та соціального розвитку СРСР, науково-технічні програми ДКНТ, плани міжнародного співробітництва, рішення Колегії і Науково-технічної ради Держкомвидаву СРСР і союзних республік, науково-технічних (Вчених) рад організацій.

Сукупність затверджених замовлень-нарядів становить галузевий план розвитку науки і техніки на п'ятирічний період, сукупність робочих планів на рік — галузевий план розвитку науки і техніки на річний період.

При переводі наукових організацій Держкомвидаву СРСР на госпрозрахунок буде створено єдиний фонд розвитку науки і техніки (ЄФРНТ) замість існуючих джерел фінансування — коштів державного бюджету і так званого централізованого фонду, який передбачає відрахування від собівартості промислової продукції.

Створення ЄФРНТ — фактор, який забезпечить проведення єдиної технічної політики у галузі, підвищить оперативність у роботі, сприятиме господарській самостійності Держкомвидаву СРСР і його організацій.

Перехід від фінансування наукових організацій до фінансування конкретного завдання дасть змогу використовувати фінансування як засіб контролю та стимулювання виконання науковими організаціями запланованих обсягів робіт у встановлені строки. ЄФРНТ створюється за рахунок відрахувань від планового прибутку науково-виробничих, виробничих об'єднань (підприємств) і організацій згідно з нормативом, встановленим відомству у п'ятирічному плані економічного та соціального розвитку СРСР з розподілом по роках у процентах до чистої (нормативної), а в окремих галузях — до товарної продукції. Крім цього, в ЄФРНТ направляється частина додаткового прибутку (сума надбавок до оптової ціни) від реалізації нової високоєфективної продукції і продукції зі Знаком якості у розмірі половини її залишку після відчислення в фонди економічного стимулювання об'єднань (підприємств), науково-дослідних, проектно-конструкторських і технологічних організацій.

Для галузі, яка вперше створює ЄФРНТ, при визначенні нормативів відчислень на плановий період слід виходити з суми власних витрат на виконання науково-дослідних, конструкторських і технологічних робіт і заходів, пов'язаних з розробкою і освоєнням нової техніки в році, який передує плановому. За рахунок коштів єдиного фонду здійснюються планові та додаткові витрати на науково-дослідні роботи щодо забезпечення науково-технічного прогресу в галузі. Їх виконують відомчі наукові організації, об'єднання, підприємства, що мають у своєму складі підрозділи, віднесені в установленому порядку до наукових організацій. З цього ж фонду фінансуються роботи, які виконують на основі договорів об'єднання інших міністерств і відомств та галузеві лабораторії вищих навчальних закладів.

З метою стимулювання науково-технічного прогресу в наукових організаціях, переведених на госпрозрахункову систему, створюються фонди матеріального стимулювання, соціально-культурних заходів і житлового будівництва та розвитку організації.

Основними джерелами створення фондів матеріального заохочення є відчислення від прибутку, який одержують підприємства та науково-виробничі об'єднання галузі за рахунок фактичного зниження собівартості продукції у результаті впровадження нової техніки. Відчислення проводять за встановленим єдиним для галузі нормативом протягом трьох років від початку впровадження

нової техніки. Крім цього, здійснюють відчислення від додаткового прибутку, фактично одержаного підприємствами й об'єднаннями своєї галузі та інших галузей за рахунок заохочувальних надбавок до оптових цін на нову високоефективну продукцію, яка за своїми параметрами відповідає кращим вітчизняним і зарубіжним зразкам, і на продукцію зі Знаком якості.

Преміювання працівників науково-дослідних організацій, об'єднань, підприємств здійснюється залежно від сумарного економічного ефекту, фактично одержаного в народному господарстві від використання досягнень науки і техніки згідно з типовим положенням про преміювання працівників організацій, переведених на нову систему стимулювання робіт з нової техніки.

Практика роботи ряду галузей промисловості в умовах нової системи планування, фінансування й економічного стимулювання розвитку науки і техніки засвідчила значні переваги системи замовлень-нарядів як ефективної внутрігалузевої форми планування науково-дослідних робіт. Однак виявлено і ряд недоліків цієї системи. Наприклад, у замовленнях-нарядах, які відкриваються на виконання довготермінових тем, надзвичайно складне визначення конкретних етапів робіт, пріоритетності та строків виконання, обсягів фінансування, складу виконавців. Це зумовлює необхідність щорічного корегування значної кількості замовлень-нарядів. Не вдається уникнути зривів строків виконання окремих етапів робіт, а також договірних зобов'язань співвиконавців внаслідок відсутності належної системи матеріальної відповідальності за їх недотримання. При плануванні розробок вказують обсяг фінансування, необхідний лише для проведення робіт до початку серійного виробництва, не враховуючи витрат на наступні роботи щодо освоєння першого періоду серійного виробництва. У більшості замовлень-нарядів не знаходять відображення джерела та розміри матеріального заохочення виконавців розробки, що значною мірою знижує дієвість нової системи.

Існуючий порядок планування, фінансування та проведення науково-дослідних розробок організаціями Держкомвидаву СРСР регламентується положенням, введеним в дію на основі наказу Держкомвидаву СРСР № 30 від 23 січня 1981 року. Передбачено введення в дію нового положення, розробленого відділом науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт технічного управління Держкомвидаву СРСР разом з відділом економічних досліджень УНДІПП. Необхідність розробки нового положення зумовлена уточненням і розвитком основних принципів діючого, введенням нових директивних, методичних, нормативних й інструктивних документів ДКНТ СРСР, Держплану СРСР, Держкомпраці СРСР, Мінфіну СРСР та ЦСУ СРСР, заміною державних і галузевих стандартів, термін дії яких закінчився, а також введенням нових стандартів.

Переведення організацій галузі на госпрозрахункову систему планування розвитку науки й техніки забезпечить значне скорочення циклу «дослідження—виробництво», єдність наукового про-

гнозування, перспективного та річного планування науково-дослідних робіт, дієвість систем економічного стимулювання, підсилення цілеспрямованості планування науково-технічного прогресу в галузі.

The essence and content of progressive system of planning and financing various scientific research, experimental-constructive and experimental-technological projects on the basis of orders warrants have been revealed and it was grounded the aim of its use in the scientific and research organizations of bookprinting.

Стаття надійшла до редколегії 10. 02. 84